

ENDERUN DERGİSİ
JOURNAL OF ENDERUN

e-ISSN: 2618-592X

YIL/YEAR: 2023 CİLT/VOL: 7 SAYI/ISSUE: 1

Çevrimiçi olarak / Available online at www.dergipark.org.tr/tr/pub/enderun

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİLERİNİN CUMHURBAŞKANLIĞI
HÜKÜMET SİSTEMİ ALGILARI ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON TOKAT GAZİOSMANPAŞA UNIVERSITY
STUDENTS' PERCEPTIONS ON THE PRESIDENTIAL
GOVERNMENT SYSTEM*

Makalenin
Gönderim Tarihi:
28/02/2023

Dr. Öğr. Üyesi. Çetin KAPLAN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü,
cetin.kaplan@gop.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6787-9684

Makalenin
Kabul Tarihi:
23/03/2023

ÖZET

Ülkemizde istikrar ve demokrasiyi en iyi şekilde tesis edecek hükümet sisteminin ne olduğu uzun yıllar tartışılmıştır. Yaşanan her sorunla alevlenen tartışmalar sonucu nihayet somut adımlar atılmış ve yaklaşık yüzyıl boyunca kısa kesintilerle de olsa devam eden parlamenter sistem, 16 Nisan 2017 tarihinde kabul edilen anayasa oylaması ile değiştirilmiştir. 24 Haziran 2018 seçimleri ile son bulan parlamenter sistem sonrası ülkemiz, yeni bir hükümet sistemine geçiş yapmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) olarak adlandırılan ve başkanlık sistemi referans olarak geliştirilen sistem, Türkiye'ye özgü bir yönetim sistemi olarak değerlendirilmektedir.

---

* Araştırmada, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 29.12.2022 tarihli, 01-60 nolu kararıyla, etik uygunluk izni alınmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine ilişkin çeşitli alanlarda çalışmalar yapılırsa da üniversite öğrencilerinin konuya yönelik düşünce ve algılarıyla alakalı alan araştırmalarının azlığı dikkat çekmektedir. Bu kapsamda Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdare Bilimler Fakültesi öğrencilerine yüz yüze, rastlantısal örneklem yoluyla anket uygulanmış ve öğrencilerin sisteme yaklaşımlarının olumlu olmadığı, geliştirilmesinin gerektiği yönünde bir eğilime sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Hükümet Sistemleri, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türk Tipi Başkanlık, Üniversite Öğrencileri.

ABSTRACT

Which government system is to establish stability and democracy in the best way has been a discussion topic for many years in Turkey. As a result of the discussions that flared up with every problem, concrete steps were finally taken and the parliamentary system, which continued for about a century, albeit with short interruptions, was replaced by the constitutional vote adopted on 16 April 2017. After the parliamentary system, which ended with the 24 June 2018 elections, Turkey has transitioned to a new government system. This system, which is called the Presidential Government System and developed with reference to the presidential system, is considered as a new management system unique to Turkey.

Although studies have been carried out in various fields on the Presidential Government System, the scarcity of field studies on the thoughts and perceptions of university students on this new government system is significant. In this context, a face-to-face survey was held among Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Economics and Administrative Sciences students through random sampling, and its results show that the students' approach to the system is not positive, and they think it needs more development.

Keywords: Presidential Government System, Government Systems, Tokat Gaziosmanpaşa University, Turkish Type Presidency, University Students.

1. Giriş

Türkiye, 6771 Sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”la, 1982 anayasasında bazı değişikliklere gitmiş ve Parlamenter Hükümet Sisteminden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçmiştir. Güçlü yürütmenin esas alındığı, yürütmeye ilişkin yetkilerin bir tek organda yani cumhurbaşkanlığında toplandığı, yasama ve yürütme arasında katı bir ayırımı dayanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, 2018 Haziran seçimleri sonrası resmen uygulanmaya başlanmıştır.

Hükümet sistemlerinin; başkanlık, yarı başkanlık, parlamenter ve meclis hükümeti sistemi gibi farklı uygulamaları söz konusudur (Zorlu, 2016: 49). Bu sistemler, uygulandığı ülkede yaşanan kriz ve sorunlar nedeniyle değişip dönüşebilmektedir. Ülkemiz açısından bu duruma ilişkin somut adımlar

atılmasında “367 krizi” önemli etkenlerden biri olmuştur. Bu kriz sonrası 2007 yılında yapılan anayasa değişikliği ile cumhurbaşkanının seçimi halkın doğrudan oyu ile yapılmaya başlanmıştır. Bu değişiklikle parlamenter sisteminin fiilen sonlandığını ve sistemin yarı başkanlığa yaklaştığını ifade edenler olduğu gibi, buna karşı çıkanlar da olmuştur. Onlara göre, değişen sadece cumhurbaşkanının seçim şeklidir. Cumhurbaşkanının yetkileri ve bakanlar kurulu ile ilişkilerinde bir değişiklik yoktur. Anayasal açıdan cumhurbaşkanının yetkileri değişmediğinden sistemin yarı başkanlığa evrilmesinden söz edilemez (Örselli ve Bayrakçı, 2018:1025). Halk tarafından seçilen cumhurbaşkanı şekli olarak yarı başkanlık sisteminden bahsedilmesine olanak sağlamışsa da geniş yetkilerle donanmış olmasına rağmen cumhurbaşkanının, siyasi teamüller gereği “tarafsız, denge sağlayıcı, ulusal birliğin sembolü olma” rolünün ötesine geçilememiştir (Tataroğlu, 2016: 89). Ancak, hükümet sistemlerine göre ülkeleri tasnif eden araştırmacı Robert Elgie, 2007 sonrası ülkemizi başkanlık sisteminin sıralandığı ülkelerin olduğu listeye eklemiştir. Ülkemizi parlamenter sistemle yönetilenler listesine almayan Elgie, yapılan bu değişikliğin yanıtlanmamış yeni sorulara neden olduğunu da ifade etmiştir (Erdoğan, 2021: 230).

Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesinin, temsili bir niteliği olan cumhurbaşkanının konumunda önemli bir değişikliğe neden olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır. Yürütmeye ilişkin yetkileri geniş olan cumhurbaşkanının bu yetkileri teamüller ile sınırlandırılmışken, halk tarafından doğrudan seçimi ile yetki kullanımına ilişkin yeni durumların ortaya çıkabileceği tartışılmaya başlanmıştır. Halk tarafından seçilen başbakan ve halk tarafından seçilen cumhurbaşkanının yürütmeye ilişkin tasarruflarda bulunmalarının bir çatışmaya neden olacağı değerlendirilmiş ve bu değişiklik, sistem tartışmalarının başlamasında önemli bir itici güç olmuş (Çalışkan ve Önder, 2017: 574-575) ve sitem değişikliği 2018 yılında gerçekleşmiştir.

CBHS’ye dair üniversite öğrencilerinin algılarını ölçmeyi amaçlayan bu çalışma, konuya dair literatüre katkı yapmayı da hedeflemektedir. Çalışmada öncelikle literatür taraması yapılarak hükümet sistemi tartışmaları ve CBHS hakkında genel bilgi verilmiş, sonrasında ise uygulanan anket, SPSS 20 programında analiz edilerek elde edilen veriler yorumlanmıştır.

2. HÜKÜMET SİSTEMİNE YÖNELİK TARTIŞMALAR VE CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ

Hükümet sistemleri, devletin sahip olduğu gücü kimin, ne şekilde ve nasıl kullanılacağını çözmek için geliştirilmiş sistemlerdir (Güler, 2018: 300). Yasama, yürütme ve yargıdan oluşan devletin temel fonksiyonları arasındaki ilişkilerle şekillenen hükümet sistemleri (Yıldız, 2015: 2), yürütmenin görevlendirme biçimi ile yasama, yürütme ve yargıdan oluşan devlet organlarının münasebetlerini şekillendirmektedir. Bu siyasal yönünün yanı sıra, devletin toplumla ve bireyle olan iletişimini de belirleyen hükümet sistemleri, ülkenin; siyasal, sosyal, kültürel, gelenek, inanç sistemi gibi unsurlarından etkilenmektedir. Tüm bu unsurlar hükümet sistemini, uygulanan ülkeye göre şekillendirmekte ve işleyişini etkileyebilmektedir. Anayasada hükümet sisteminin çerçevesi belirlense de toplumsal koşullar, farklı uygulamalara neden olmaktadır (Şahnagil, 2021: 528).

Demokratik sistemler ve gelişmiş ülkelerde hükümet sistemleri parlamenter ve başkanlık hükümet sistemleri olmak üzere iki ana ekseninde uygulama alanı bulmaktadır. Kuvvetler ayrılığının çalışması bakımından "Sert Kuvvetler Ayrılığı" ve "Yumuşak Kuvvetler Ayrılığı" ekseninde; Başkanlık Sistemi, Yarı Başkanlık Sistemi/Yarı Parlamenter Sistem, Parlamenter Sistem yönetim şekilleri mevcuttur (Köylü ve Önder, 2017: 85). Yasama, yürütme ve yargı organlarının ilişkilerine göre; kuvvetler ayrılığı ya da kuvvetler birliği sistemleri söz konusudur. Kuvvetler birliği sistemi; yasama ve yürütme organları yasama için birleştiğinde meclis hükümet sistemi adını alırken; bu organlar yürütmede birleştiğinde ise mutlak monarşi ya da diktatörlük adını alır. Kuvvetler ayrılığı sistemlerinde ise, yasama yürütme organlarının etkileşimde olduğu sistemler parlamenter sistem; bu organların kesin çizgilerle ayrıldığı sistemler başkanlık sistemi; hükümet sistemi ve başkanlık sistemi arasında yer alan ve her iki sistemin özelliklerini taşıyan sistem ise yarı başkanlık sistemi olarak isimlendirilir (Kılınç ve Şeker, 2018: 71).

Amerika'nın tarihsel şartları ile şekillenen başkanlık sistemi, demokrasinin yürütülmesinin bir yolu olarak geliştirilmiş, özgürlük ve eşitlik dengesi üzerine kurulu bu sistemdir ve liberal demokrasi projesidir (Bezci, 2005: 90). Başkanlık sisteminin temel özelliklerinden biri, yürütme yetkilerinin halk tarafından seçilen bir başkanda toplanması ve başkanın yasama organına değil doğrudan halkın güvenine yaslanmasıdır. Parlamenter sistemde cumhurbaşkanı yasama organı içinden seçilirken, başkanlık sisteminde yürütme erki halk tarafından belirlenir ve başkan yürütmenin tek yetkilisidir (Çalışkan ve Önder, 2017: 571). Yarı başkanlık sisteminde, parlamento ve

cumhurbaşkanı ya da devlet başkanı halk tarafından seçilir. Cumhurbaşkanı yetkilerini yasama organından çıkan kabine ya da hükümet ile paylaşır. Parlamenter sistemden farklı olarak cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir ve daha geniş yetkilere sahiptir. Parlamenter sistemle ortak yanı ise hem parlamento hem de bakanlar kurulunun bulunmasıdır (Yazıcı, 2018: 240).

İdari tarihimiz açısından bakıldığında Kanuni Esasinin kabulü ile 1876'dan itibaren Osmanlı Devleti'nde parlamenter hükümet sistemine ait özelliklerin uygulandığı görülmektedir. Yumuşak kuvvetler ayrılığının söz konusu olduğu bu uygulamada, padişahın yanında yürütmeden sorumlu ikinci organ (Heyet-i Vükela) ile, ikili bir yürütme oluşturulmuştur. 1909 yılında yapılan yeniliklerle parlamenter sisteme daha fazla yaklaşan bir sistem benimsenmiştir. 1921 anayasası (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu) ile hükümet sistemi olarak, meclis hükümeti sistemi yürürlüğe girmiştir. 1924 Anayasasında ise ikili bir yürütme organı tesis edilmek istense de ağırlıklı olarak meclis hükümeti özellikleri ağırlık kazanmıştır. Özbudun bu dönemi, parlamenter sistem ile meclis hükümet sisteminden izler taşıyan karma sistem olarak nitelirmektedir (Yıldız, 2015: 6-8).

19. yüzyılda yaşanan yenilik ve çağdaşlaşma hareketleri ile idari hayatımıza dahil edilen ve icra organı haline gelen meclis (Meclis-i Mebusan) sayesinde parlamenter sistem başlamış; 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları ile Cumhuriyetin ilanından sonra da devam ettirilmiştir (Fendoğlu, 2012: 48). Cumhuriyetin ilk anayasası olarak kabul edilen 1924 anayasasının, devlet başkanını sembolik ve sınırlı yetkilerle donattığı görülmektedir. 1961 anayasası ise; yürütme ve devlet başkanlığının güçlendirmeye çalışan, daha uzun ve ayrıntılı bir anayasadır. 1924 anayasasından farklı olarak TBMM ulusal egemenlikten sorumlu tek organ olmaktan çıkarılmış ve bu yetkili organlardan birinin de cumhurbaşkanı olduğu anayasaya eklenmiştir. 1982 anayasasında, cumhurbaşkanı güçlendirilmiş ve tek başına kullanabileceği yetkilerinin sayıca fazlalaşmıştır (Becerem ve Kalagan, 2007: 171-175). 1982 Anayasası, siyasi iktidarı bürokrasiye ve yasama organına karşı güçlü kılmak adına gerek başbakan gerek cumhurbaşkanı yeni yetkilerle donatmıştır. “Kanun hükmünde kararname” çıkarma yetkisi bu bağlamda verilmiş önemli bir yetkidir. Bu durum özellikle parlamentoda üstünlük sağlayan ve tek başına iktidara gelen partileri bürokrasi karşısında güçlendirmiş ve yürütmenin tüm yetkilerini etkin kullanmayı sağlamıştır (Tataroğlu, 2016: 85). Cumhurbaşkanının görevlerinden bahseden maddeler önceki anayasalarda dağınık halde yer alırken 1982 Anayasası bu görevleri tek bir maddede (104. Madde) sıralamıştır. Bu durumu, yürütmeye ve yürütmenin başı sıfatıyla cumhurbaşkanına verilen öneme dikkat çekerek psikolojik bir etki oluşturma

çabası olarak değerlendirenler olduğu gibi devlet organlarının düzenli çalışmasında kolaylık sağlamak amacını güttüğü görüşü de kabul görmektedir (Erdoğan, 2021: 224-225). Bu anayasada cumhurbaşkanı, devletin başı sıfatı ile hem Türkiye Cumhuriyeti'ni hem de Türk birliğini temsil eder. Klasik parlamenter sistemlerde sembolik yetkilerle donatılan cumhurbaşkanı; devleti çekip çeviren, anayasayı uygulayan ve kurumlar arası eşgüdümü sağlayan bir organdır. (Zorlu, 2016: 40).

Senelerce devam eden ve zaman zaman çeşitli krizlerle hızlanan hükümet sistemine yönelik tartışmalar; sistem değişikliği talepleri ve parlamenter sistemin devamının gerekliliği üzerinde odaklanmıştır. Sistem değişikliği taleplerinde başkanlık sistemi ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde sistem değişikliğini öneren ve özellikle başkanlık sisteminde ısrar edenler, parlamenter rejimin süresinin dolduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda başkanlık sistemi savunucuları, siyasi istikrarın ve hızla gelişen dünyaya aynı süratle uyumun bu sistemle sağlanabileceği öne sürmektedir. Yaşanan acil durumlar ve krizlere müdahalenin güçlü bir icraya sahip başkanlık sistemi ile sağlanabileceği öne sürülmektedir. Bunun yanı sıra ülkemizde bu sisteme karşı çıkanlar ise; problemlerin parlamenter sistemden kaynaklanmadığı ve reformlar yapılarak sorunların giderileceği vurgusu yapılmaktadır (Yaman, 2014: 95).

Fendoğlu, meclisin “denetim ve yasama” işleri ile meşgul olması gerektiğini belirterek Türkiye'nin çok renkli sosyal yapısına en uygun sistemin başkanlık olduğunu belirtmiştir. Başkanlık sisteminin, farklı etnik köken ve mezheplere sahip olan toplumumuz için birleştirici bir güç olabileceğini belirterek imparatorluk bakiyesi olmanın verdiği birikimle kolayca uygulanabileceğini belirtmiştir. Demokrasinin önemli bir gereği olan kuvvetler ayrılığının gerçek anlamda başkanlık sistemi ile mümkün olduğuna, güçlü ve hızlı yürütmenin gerekliliğine dikkati çeken Fendoğlu, federalizmin başkanlık sistemi için gerekli bir şart olmadığını da altını çizmektedir (Fendoğlu, 2012: 48- 51). Başkanlık sistemine dönülmesi yönünde fikir beyan edenler; ekonomik ve siyasi istikrarı sağlayacağı vurgusunu yaparken (Çalışkan ve Önder, 2017: 572), sistem değişikliğine karşı çıkanlar; parlamenter sistemin daha demokratik olduğu, başkanlık sisteminin iktidarın kişiselleşmesine yol açacağı, rejimi tehdit ettiği, otoriterliğe neden olacağı ve üniter yapının bozularak bölünme ve federal yapıya yol açacağı tezlerini savunur. Genelde parlamenter sistemin aksaklıkları kabul edilmekte fakat sistem değişikliği yerine parlamenter sistemin yenilenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (Şahnagil, 2021: 535).

Türkiye’de siyasal sistem değişikliğinin dillendirildiği dönemler genelde koalisyonların etkin ve yürütmenin güçsüz olduğu dönemlerdedir. Bu güç boşluğu çoğu zaman askeri darbelerle neden olmuş ve demokrasi sık sık askıya alınmıştır. Türkiye’de başkanlık sistemi taleplerinin dile getirilmesi 1970’li yıllara kadar dayanmaktadır (Miş ve Duran, 2017). Yaşanan siyasi istikrarsızlıkların zaman zaman askeri ve sivil bürokrasinin müdahalesine maruz kalması ve bunun sonucu gerçekleşen demokratik değerlerden uzaklaşma, parlamenter sistemin değişmesi yönündeki istek ve talepleri etkileyen bir başka faktördür (Şahnagil, 2021: 534). Parlamenter sistemi tartışmalı hale getiren unsurlardan birinin de 1982 Anayasası ve bu anayasada yapılan değişiklikler olduğu belirtilmektedir. 1982 Anayasası, yürütmeyi güçlendiren yeni uygulamalar getirmiştir. Başbakanın etkili cumhurbaşkanının ise sembolik olduğu bu sistem, cumhurbaşkanı lehine yeni maddelerin kabulü ile yarı başkanlık sistemini andıran bir hal almıştır. Özellikle 2007 yılında yapılan anayasa değişikliği parlamenter sistemden sapma olarak değerlendirilmiş ve sistem değişikliği yapılmasında önemli etkenlerden biri olarak kabul edilmiştir (Erdoğan, 2021: 221-222; Yıldız, 2015: 8).

2.1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne Genel Bir Bakış

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, başkanlık sistemi üzerinden yürütülen tartışmalarla şekillenmiştir. Başkanlık sisteminde yer alan sert kuvvetler ayrılığına yer veren sistem, aynı zamanda Türkiye’ye özgü olarak biçimlendirilmiştir. Yürütmenin TBMM içinden çıkmadığı, halk tarafından seçilen bir cumhurbaşkanının olduğu ve yürütmenin tek bir kişide toplandığı bu sistemde yürütmenin meşruiyetini artıran husus, cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesidir. CBHS’de, cumhurbaşkanının yürütmeye yönelik yetkileri, siyasi partiyle olan ilişkisi, belirlenen seçim usul ve esasları Türkiye’ye özgü bir nitelik taşımaktadır (Şahnagil, 2021: 529-530). Cumhurbaşkanlığı Sistemi olarak adlandırılan yeni hükümet modelini, Türkiye’ye özgü bir model olması nedeniyle Türk tipi Başkanlık Sistemi olarak niteleyen Çalışkan ve Önder (2017: 573-574), sistemin en önemli yönlerinden birinin, yürütmeye ilişkin nitelikler olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda cumhurbaşkanı; mevcut kanun bulunmayan konularda kararname çıkarma, cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakan atama, bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarını düzenleme, bütçe hazırlama gibi yetkilerle donatılmıştır.

Başkanlık sisteminde olduğu gibi kuvvetler ayrılığının keskin bir biçimde uygulanmasına dayanan CBHS’de, yasama ve yürütme organları kesin çizgilerle ayrılmıştır. Bu bağlamda parlamenter sistemde yasama içinden yürütme organı çıkarken, CBHS’de yürütme organının oluşumunda yasama organının etkisi yoktur. CBHS’de bir kişi hem yasama hem de yürütmede görev alamaz, cumhurbaşkanı yardımcısı ya da bakanlar aynı zamanda milletvekili sıfatını taşıyamaz. Sistemle birlikte yeni bir makam olan cumhurbaşkanlığı yardımcılığı, siyasi kimliğe değil bürokratik bir kimliğe sahiptir (Kırışik ve Öztürk, 2022: 199). Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi ile; seçimler, seçimlerin yenilenmesi, yürütme ve yargıya ilişkin düzenlemeler, kararname yetkisi, bütçe, cumhurbaşkanı ve bakanları siyasi sorumluluğu ve yargılanmaları gibi pek çok alanda değişiklik ve düzenlemeler yapılmıştır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi kapsamında yapılan başlıca değişiklikleri şu şekilde sıralayabiliriz (Göker ve Doğan, 2019: 689 ; Kılınç ve Şeker, 2018: 75):

- Yürütme organı cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu gibi ikili bir yapılanmada iken, yeni sistemle, başbakanlık ve bakanlar kurulu kaldırılarak yürütmede çift başlılık kaldırılmış ve yürütmeden sorumlu tek organ Cumhurbaşkanı olarak belirlenmiştir.
- Yürütme gücüne sahip Cumhurbaşkanına, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” çıkarma yetkisinin yanı sıra Cumhurbaşkanı yardımcılığı ve bakanları atamak ve görevlerine son vermek, üst düzey kamu yöneticilerini atamak ve yönetmelik çıkarmak gibi yetkiler verilmiştir.
- Milletvekiliği seçimleri 4, cumhurbaşkanlığı seçimleri 5 yılda bir yapılırken, yeni sistemle milletvekili genel seçimlerinin ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin 5 yılda bir ve ayı gün yapılması kararlaştırılmıştır.
- Milletvekili sayısı 550’den 600’e çıkarılmış, 25 olan milletvekili seçilme yaşı 18 olarak değiştirilmiştir.
- Cumhurbaşkanının partisi ile ilişkisini kesme zorunluğu kaldırılarak partili cumhurbaşkanlığının önü açılmıştır.
- Cumhurbaşkanı adaylığı için; ya mecliste grubu bulunan siyasi partilerin aday göstermesi ya da 100000 kişinin imzası ile aday olunabilme imkânı getirilmiştir.
- Seçimlerde siyasi partilerin ittifak yapabilmesine olanak tanınmıştır.
- Milletvekili seçilme yeterliliğinde “askerlik hizmetini yapmış olma” şartı “askerlik ile ilişkisi olmamak” şeklinde değiştirilmiştir.

- Güvenoyu kaldırılmış, yasama organının bakanlar üzerindeki denetim yetkisi son bulmuştur.
- Yargı alanında da değişikliklere gidilerek 'yargının bağımsızlığı'' ilkesine 'tarafsızlık'' ilkesi de eklenmiştir.
- 17 olan Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısı 15'e düşürülmüştür. Ayrıca, Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmıştır. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun adı Hakimler ve Savcılar Kurulu olarak değiştirilmiş ve üye sayısı 22'den 13'e daire sayısı ise, 3'ten 2'ye indirilmiştir.

Cumhurbaşkanının; halk tarafından seçilmesi, yürütmenin tek organı olması, cezai sorumluluk üstlenmesi, kanun teklif edememesi; yasama ve yürütmenin yeniden seçime gitmek koşuluyla birbirini feshedebilmesi, milletvekillerinin yürütmeye görevlendirilememesi Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin dayandığı katı kuvvetler ayrılığı ilkesini ifade eden düzenlemelerdir (Güler, 2018: 312-313). Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemini, başkanlık sisteminden farklı kılan temel hususun, meclisin seçimi öne olarak cumhurbaşkanın görevini sonlandırabilmeye yetkili olmasıdır. Siyasi sorumluluk olarak da değerlendirilebilen bu durumla, cumhurbaşkanı ve meclis arasında çıkabilecek krizlerden çıkış için bir yol olduğu değerlendirilmektedir (Yıldız, 2019: 6). Ancak bu seçim kararı yetkisini kullanabilmek için TBMM'nin beşte üç'ünün oyu gerekirken, Cumhurbaşkanı için hiçbir şart ve koşul getirilmemiştir.

2.2. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne Yönelik Eleştiriler

Yeni hükümet sisteminin, başkanlık sisteminin katı kuvvetler ayrılığı referans alınarak Türkiye'ye özgü bir şekilde geliştirildiğini belirtmiştik. Ülkemiz koşulları dikkate alınarak geliştirilmesinin olumlu tarafının; sistemin iyi bir şekilde işlemesine ve denge- fren mekanizmasının etkinliğini sağlamaya katkı sağlayacağını savunanlar vardır. Denge-fren mekanizması sistemin demokratikliği açısından önemli bir unsur olarak görülmektedir. Fakat sistemin Türk başkanlık olarak yansıyan yönlerinin anti-demokratik sonuçlar doğuracağını dile getirenler de vardır. Esasında bu durumun daha ziyade cumhurbaşkanın yetki, sorumluluk ve denetlenmesinde kilitlendiği gözden kaçmamalıdır. Sistemin demokratik mi otoriter mi olacağını belirleyecek esaslar; bu yetki, sorumluluk ve denetimle ilişkilidir. Anayasa hukuku yönünden bakıldığında sorumluluk gerek kişisel gerekse görevle ilgili konularda; siyasi, cezai ve hukuki yönden hesap sorulabilmesidir (Yıldız 2019, 2-3). Başkanlık sisteminin otoriterleşme yol açacağı söylemine itiraz edenler, bu durumun sistemden bağımsız olarak "denetim-denge

mekanizmasının” uygulanamamasının bir sonucu olduğunu belirtmektedir (Miş ve Duran, 2017). Yeni sistemle siyasi, cezai ve hukuki sorumluklara sahip bir cumhurbaşkanının olduğu ve bu kapsamda sistemin denge-fren sistemini tesis ederek otoriterleşmeye engel olacağı beklenmektedir.

Yeni hükümet sistemi ile; yasama, yürütme ve yargı erkleri arasındaki ayırımın yürütme lehine bozulması - yürütmenin daha fazla yetki ile donatılması- demokrasi adına kaygıya neden olmuştur. Bu durum; idarenin işlem yapabilme kapasitesinin sayı ve kapsam olarak artması, yasamanın yetki alanının daraltılması olarak algılanmıştır. Bu eleştiriler olmakla birlikte yasama yürütmeye karşı tamamen yetkisiz değildir. Meclisi tek başına feshedememesi Cumhurbaşkanının yetkilerini sınırlandırmakta ve denetlemektedir. Fakat Cumhurbaşkanı bu durumlarda yürütmenin dışında kullanabileceği başka yetkileri vardır. Yasamanın kısıtlandırılmasına önemli konu da Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri (CBK) olarak ifade edilmektedir. Bu konuda en büyük eleştiri asıl işi yasama yapma olan meclisin bu yetkisinin kararnamelerle belirli alanlarda yürütmeye devredilmesidir. Üst kademe kamu yöneticilerini atayabilme yetkisinin cumhurbaşkanında olması ve olağanüstü hallerde çıkarılan CBK’nın yargı usulleri de diğer tartışma konularıdır (Avaner ve Uluca, 2021: 114).

Anayasa hukukunca başkanlık ve parlamenter hükümet sistemlerini farklı kılan temel unsurlardan biri, başkanlık sisteminde yasama ve yürütmenin kesin çizgilerle ayrılmasıdır. Yani yasama ve yürütme organı birbirinin görevine son veremez. Parlamenter sistem de ise, yasama güvensizlik oyu vererek istediği zaman yürütmeyi yani hükümeti görevden uzaklaştırabilir. Yürütme organı da yasama organının feshederek seçimi yenileyebilir. Bu duruma dikkat çeken Gözler, bu nedenle yeni sistemi “tuhaf bir parlamenter sistem” olarak izah eder. Ona göre yasama ve yürütmenin karşılıklı olarak seçimi yenileyebilmesi bu duruma yol açmaktadır ve asıl hedef “kuvvetler birliğini tesis etmek”tir (Gözler, 2016: 26). Fakat bunun aksini söyleyenler de vardır. 6771 sayılı kanunun parlamentoya nitelikli bir çoğunluk şartı olmakla birlikte cumhurbaşkanının görevine son verme gücünü vermiş olması, saf başkanlık sisteminden uzaklaşarak karma bir sistemin olmasına neden olmuştur. Fakat tüm bu sapmalara rağmen CBHS, bir başkanlık sistemi olarak kabul edilecek niteliklere sahiptir (Yüksel, 2017: 255).

Başkanlık sistemine karşı çıkanlar; halk tarafından seçilen devlet başkanının “çifte demokratik meşruiyet”e neden olacağını ve bunun yasama- yürütme arasında bir kilitlenmeye yol açarak önce hükümet daha sonra ise rejim krizine sebebiyet vereceğini öne sürmektedir. Ayrıca seçimde kaybedenlerle

iletişimi azaltacağı ve sonuçta uzlaşma kültüründen uzaklaşmaya neden olacağı ifade edilmektedir. Yasama organının başkan üzerinde etkisinin azalacağı, iktidardan dışlananların sayısının artarak toplumsal istikrarsızlığa yol açacağından da kaygı duyulmaktadır. Esnek bir yapıya sahip olmayan başkanlık sisteminde belli süre için seçilen başkanın görevden alınması söz konusu değildir. Kötü bir yönetime sahip başkanların olabileceği, bunların görevden alınamamasından kaynaklı krizler çıkacağı savı da dillendirilmektedir. Başkanlık sistemine bir itiraz ise; hükümet istikrarı ile siyasal istikrarın aynı şey olmadığı ve başkanlık sistemlerinde siyasal istikrarın daha zayıf olduğu yönündedir (Kamalak, Gül ve Sallan Gül, 2015: 129). Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi tartışılırken önemli eleştirilerden biri de, bu sistemin bir rejim değişikliği olduğu iddialarıdır. Fakat teklif edilen 18 madde içinde rejim değişikliğine ilişkin bir madde olmadığı görülmektedir. “Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir” anayasa maddesi rejimin teminatıdır ve yapılan değişiklik rejim değil hükümet sistem değişikliği olarak okunmalıdır (Yazıcı, 2018: 241-242).

3. ARAŞTIRMA TASARIMI VE BULGULAR

Bu bölüm araştırma tasarımı ve araştırma bulguları olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır.

3.1. Araştırma Tasarımı

Çalışma, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (TOGÜ) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencilerinin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi konusundaki algılarını ölçmeyi hedefler. Çalışma ayrıca, öğrencilerin CBHS hakkındaki düşüncelerini anlamayı ve bu konuda literatürde yapılan az sayıda çalışmaya katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırmada anket tekniği uygulanmış ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 29.12.2022 tarihli, 01-60 nolu kararıyla, etik uygunluk izni alınmıştır.

Bu bağlamda TOGÜ İİBF öğrencileri araştırmamızın evrenini oluşturmaktadır. TOGÜ İİBF’de lisans ve lisansüstü öğrenci sayısı toplam 2257’dir. 2257 öğrencinin 1816’sı lisans 441’i lisansüstü öğrencisidir. 1816 lisans öğrencisinin 576’sı ise yabancı uyruklu öğrencidir. Çalışma, Türkiye Cumhuriyeti hükümet sistemi üzerine olduğu için yabancı uyruklu öğrencilere anket verilmemiştir. Böylelikle araştırma evreni 1681 kişiye inmiştir. Lisansüstü öğrencilerin cinsiyet dağılımına yönelik bir veri elde edilemediğinden kalan 1240 öğrencinin 700’ü (%56,5) erkek, 540’ı (%43,4)

kadıdır. Bölümlere göre dağılım ise şu şekildedir: Kamu Yönetimi, 357 öğrenci (%21,23); Maliye, 307 öğrenci (%18,25); İşletme, 305 öğrenci (%18,13); Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, 285 öğrenci (%16,95); İktisat, 243 öğrenci (%14,45) ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, 78 öğrenci (%4,64).

Anket soruları hazırlanırken konu ile ilgili teorik ve uygulamalı araştırmalar incelenmiş ve araştırmacı tarafından anket formu (ölçek) hazırlanmıştır. TOGÜ İİBF öğrencilerine yüz yüze, rastlantısal örneklem yoluyla 402 adet anket dağıtılmış, bunların 351 tanesi araştırmada kullanılmaya uygun şekilde geri dönmüştür. Anket 11 adet kapalı uçlu soru ve 12 adet likert tipi soru olmak üzere 23 sorudan oluşmaktadır. Anketler SPSS 20 programında analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğini araştırmak için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve 0,819 olarak tespit edilmiştir. Tespit edilen Cronbach Alfa değeri anket çalışmasında kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.2. Araştırma Bulguları

Araştırma bulguları, demografik bilgiler, kapalı uçlu soruların analizleri ve likert tipi soruların analizleri olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır.

Tablo 1. Demografik Bilgiler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	157	%44,7
	Erkek	194	%55,3
Bölüm	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	12	%3,4
	İktisat	57	%16,2
	İşletme	60	%17,1
	Kamu Yönetimi	100	%28,5
	Maliye	47	%13,4
	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	75	%21,4
Program	Lisans	319	%90,9
	Yüksek Lisans	26	%7,4
	Doktora	6	%1,7
Sınıf	1	66	%18,8
	2	38	%10,8
	3	151	%43,0
	4	56	%16,0
	Uzatmalı	8	%2,3

Lisansüstü	32	%9,1
------------	----	------

3.2.1. Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir. Buna göre, ankete katılan 351 katılımcıdan 194’ü (%45,7) erkek, 157’si (%44,7) kadındır. 100 katılımcı (%28,5) Kamu Yönetimi bölümünde öğrenciyken, 75’i (%21,4) Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde, 60’ı (%17,1) İşletme, 57’si (%16,2) İktisat, 47’si (%13,4) Maliye ve 12’si (%3,4) Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri öğrencisidir. Bu öğrencilerden 319’u (%90,9) lisans, 32’si (%9,1) ise lisansüstü öğrencisidir. Lisansüstü öğrencilerin dağılımı ise 26 (%7,4) yüksek lisans ve 6 (%1,7) doktora şeklindedir. Sınıflara göre dağılım ise şu şekildedir: 1. Sınıf 66 kişi (%18,8), 2. Sınıf 38 kişi (%10,8), 3. Sınıf 151 kişi (%43,0), 4. Sınıf 56 kişi (%16,0) ve uzatmalı 8 kişi’dir (%2,3).

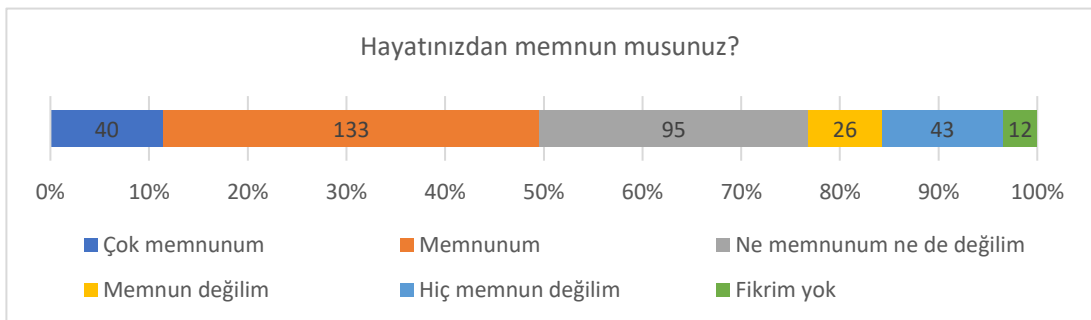
3.2.2. Kapalı Uçlu Soruların Analizleri

Katılımcılara demografik sorular hariç 7 adet kapalı uçlu sorulmuştur. Her soru ile anlamlı ilişki bulunan sorulara yer verilmekle birlikte çapraz ilişki tabloları makalenin hacminin dergide yayınlanabilecek bir makale hacminin üstüne çıkıldığından verilememiştir.

3.2.2.1. Hayatınızdan Memnun Musunuz? Sorusu Analizleri

Hayatınızdan memnun musunuz? sorusuna verilen cevaplar Grafik 1’de görülmektedir. Buna göre; 349 öğrenciden 177’si (%49,6) çok memnun (40 öğrenci) veya memnun (133 öğrenci) olduğunu belirtirken, memnun olmayanlar 69 kişidir (%15,7).

Grafik 1. Hayatınızdan Memnun Musunuz?

Hayatınızdan memnun musunuz? sorusu ile anlamlı ilişki olan sorular ve yorumları aşağıdaki gibidir:

Cinsiyet ile “Hayatınızdan memnun musunuz?” sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. ($P=0,002$) Erkeklerin %55,7’si (103 kişi), kadınların ise %44,6’sı (70 kişi) hayatlarından çok memnun veya memnun olduklarını ifade etmekle birlikte kadınların %35,7 (56 kişi) gibi bir oranda “ne memnunum ne de değilim” cevabını işaretledikleri görülmektedir. Ayrıca erkeklerin kadınlardan daha fazla hayatından memnun oldukları, kadınların büyük oranda memnun olmakla birlikte azımsanmayacak bir şekilde memnuniyet konusunda arada oldukları gözlenmektedir. Bunun sebebinin Türkiye’de toplumsal cinsiyete bağlı olduğu ve kadınların erkeklere göre daha çok baskılanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Eğitim görülen program ile hayatınızdan memnun musunuz? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. ($P=0,013$) Lisans öğrencilerinin %50,2’si (159 kişi) hayatından çok memnun veya memnun olduğunu ifade ederken, yüksek lisans öğrencileri de benzer şekilde %50 (13 Kişi) oranında hayatından çok memnun veya memnundur. Ancak doktora düzeyine geldiğinde öğrencilerin, %66,7’si (4 kişi) hayatlarından hiç memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 4). Bakıldığında lisans ve yüksek lisans öğrencileri arasında önemli bir fark göze çarpmazken doktora öğrencileri tam tersine hayatlarından hiç memnun değillerdir. Bunun sebebi, doktora öğrencilerinin yaşları ve daha fazla hayat telaşı içerisinde olmaları olabilir.

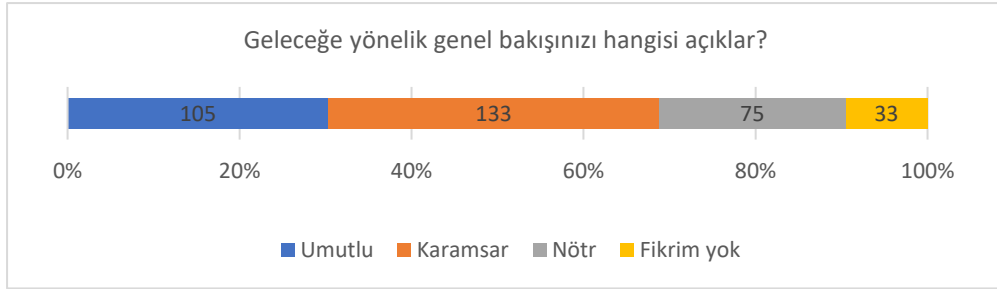
Eğitim görülen sınıf ile hayatınızdan memnun musunuz? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. ($P=0,031$) Lisansüstü öğrenim görenler hariç eğitim görülen sınıf arttıkça memnuniyet düzeyi de artmaktadır. Uzatmalı öğrencilerde bu oran %62,5’e (5 kişi) çıkmaktadır (Tablo 5). Dolayısıyla Lisans öğrencilerinde eğitim görülen sınıf arttıkça memnuniyet düzeyinin arttığı söylenebilir.

Literatüre bakıldığında çalışmamızla paralel şekilde Konya’da vatandaşlarla yapılan bir ankette de; değişkenlerden bağımsız olarak katılımcıların %57, 8’inin hayatlarından memnun oldukları, %13,4’ünün ise memnun olmadıkları saptanmıştır (Örselli ve Bayrakçı, 2018: 1028).

3.2.2.2. Geleceğe Yönelik Genel Bakışınızı Hangisi Açıklar? Sorusu Analizleri

Geleceğe yönelik genel bakışınızı hangisi açıklar? sorusuna cevap veren 346 öğrenciden 133'ü (%38,4) karamsar, 105'i (%30,3) umutlu ve 75'i (%21,4) nötr cevabını vermiştir.

Şekil 2. Geleceğe Yönelik Genel Bakışınızı Hangisi Açıklar?

Grafik 2'ye göre; erkeklerin %38,7'si (74 kişi) geleceğe karamsar bakarken, %33'ü (63 kişi) umutlu bakmaktadır. Kadınlarda bu oranlar %38,1 (59 kişi) ve %27,1 (42 kişi)'dir. Lisans öğrencileri %37,1 (117 kişi) geleceğe karamsar bakarken, doktora öğrencilerinde bu oran %50'ye (3 kişi), yüksek lisans öğrencilerinde %52'ye (13 kişi) çıkmaktadır. Eğitim görülen sınıfta 4'üncü sınıf öğrencileri %41,1 oranı ile lisansüstü öğrencilerden sonra geleceğe en çok (%41,1 – 23 kişi) karamsar bakan sınıf iken, şaşkırtıcı şekilde uzatmalı öğrenciler %62,5 (5 kişi) oranında geleceğe umutlu bakmaktadır.

Geleceğe yönelik genel bakışınızı hangisi açıklar sorusu ile anlamlı ilişkisi olan sorular ve yorumları aşağıdaki gibidir:

Hayatınızdan memnun musunuz? sorusu ile Geleceğe yönelik genel bakışınızı hangisi açıklar? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde hayatından memnun olanların geleceğe daha yüksek oranda umutlu baktığı, hayatından memnun olmayanların ise geleceğe daha yüksek oranda karamsar baktığı görülmektedir. Dolayısıyla hayatından memnuniyet düzeyi arttıkça geleceğe umutlu bakma düzeyinin de arttığı düşünülmektedir.

3.2.2.3. Kendinizi Siyasi Olarak Nerede Konumlandırıyorsunuz? Sorusu Analizleri

Kendinizi siyasi olarak nerede konumlandırıyorsunuz? sorusuna cevap veren 345 öğrenciden 91'i (% 26,4) kendini milliyetçi, 89'u (%25,8) milliyetçi/muhafazakar, 58'i (%16,8) cumhuriyetçi olarak tanımlamaktadır (Grafik 3). Erkek ve kadın öğrenciler arasında bu oranlar çok fazla değişiklik göstermemektedir.

Literatür tarandığında üniversite öğrencileri ile anket yapan Kutlu ve arkadaşları katılımcıların siyasi eğilimlerini sırasıyla; milliyetçi/muhafazakâr, muhafazakâr, milliyetçi olarak tespit etmişlerdir (Kutlu, Örselli ve Kahraman, 2018: 62). Buna benzer bir başka çalışma Elazığ'da yapılmış ve katılımcıların büyük çoğunluğunun sırasıyla; milliyetçi, muhafazakâr, İslamcı ve demokrat seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmüştür (Göker ve Doğan, 2019: 692). Örselli ve Bayrakçı (2018: 1028) ise yaptıkları çalışmada; katılımcıların siyasi yelpazede kendilerini sırasıyla; milliyetçi/muhafazakâr, milliyetçi, muhafazakâr olarak tanımladıklarını belirtmektedir.

Şekil 3. Kendinizi Siyasi Olarak Nerede Konumlandırıyorsunuz?

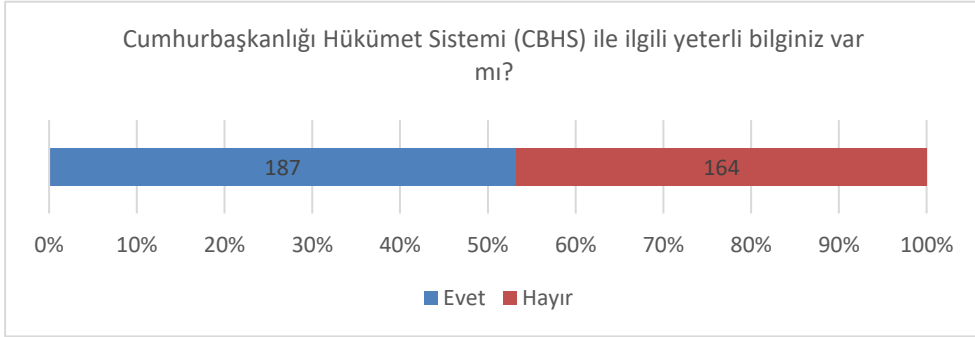
3.2.2.4. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile İlgili Yeterli Bilginiz Var Mı? Sorusu Analizleri

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusuna 351 öğrenciden 187'si (%53,2) evet, 164'ü (%46,7) hayır cevabını

vermiştir. Bu oran literatüre bakıldığında görece düşük olarak değerlendirilebilir. Literatüre göz atıldığında Örselli ve Bayrakçı (2018: 1029) araştırmasına göre; %75.0'lik gibi büyük bir oranda katılımcı, sistem hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtirken; Kutlu ve arkadaşları da paralel bir şekilde %70'in üzerinde katılımcının benzer bir cevap verdiğini ifade etmiştir (Kutlu, Örselli ve Kahraman, 2018: 65).

Şekil 4. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile İlgili Yeterli Bilginiz Var mı?

CBHS ile ilgili yeterli bilginiz var mı? Sorusu ile anlamlı ilişkisi olan sorular aşağıdaki gibidir:

Cinsiyet ile CBHS ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,003) Erkek öğrencilerin %60,3'ü (117 kişi) CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olduğunu; kadınlar ise %55,4 (87 kişi) oranında yeterli bilgisi olmadığını ifade etmiştir. Bu durum, Türkiye'de erkeklerin siyasetle daha ilgili olması ile açıklanabilir.

Eğitim görülen program ile CBHS ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,012) Lisans öğrencileri %50,8 (162 kişi) oranında CBHS ile ilgili yeterli bilgisini olduğunu ifade ederken yüksek lisans öğrencilerinde bu oran %76,9'a (20 kişi) ve doktora öğrencilerinde %83,3'e (5 kişi) çıkmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça CBHS ile ilgili bilgi düzeyinin arttığı düşünülmektedir.

3.2.2.5. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Ülkemize Uygun Olduğunu Düşünüyor Musunuz? Sorusu Analizleri

CBHS'nin ülkemize uygun olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna cevap veren 348 öğrenciden 209'u (% 60,1) hayır, 139'u (%39,9) evet cevabını

vermiştir. Erkek ve kadın öğrenciler arasında bu oran çok fazla değişiklik göstermemektedir. Bu verilerden farklı olarak Yazıcı (2018:247) yaptığı çalışmada CBHS'nin, Türkiye'nin siyasi kültürüne uygun bir yönetim biçimi olduğu görüşünde olanların oranının (%47), olmadığına inanların oranından (%35,5) yüksek olduğunu ifade etmektedir. Kılınç ve Şener (2018: 81), Yazıcı'nın çalışmasına benzer şekilde yüzde 44,4'lük katılımcının CBHS'nin Türkiye için en uygun yönetim sistemi olduğuna ilişkin veriler paylaşmıştır.

Şekil 5. CHBS'nin Ülkemize Uygun Olduğunu Düşünüyor Musunuz?

CHBS'nin ülkemize uygun olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile anlamlı ilişkisi olan sorular ve yorumları aşağıdaki gibidir:

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile ilgili yeterli bilginiz var mı? ile CHBS'nin ülkemize uygun olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. ($P=0,041$) CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olduğunu düşünenlerin %55,1'i (103 kişi) CBHS'nin ülkemize uygun olmadığını düşünürken CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olmadığını söyleyenler %65,8 (106 kişi) oranında CBHS'nin ülkemize uygun olmadığını düşünmektedir. Dolayısıyla bilgi düzeyinin azlığının sistemin uygun olmadığı yönündeki kanaatin arttığı ifade edilebilir.

Hayatınızdan memnun musunuz? sorusu ile CHBS'nin ülkemize uygun olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. ($P=0,000$) Veriler incelendiğinde hayatından memnun olan öğrencilerin %50 üzerinde CBHS'nin ülkemize uygun olduğunu düşündükleri görülürken memnun olmayanlarda bu oran %15 ve altına düşmektedir., CBHS'nin ülkemize uygun olduğunu düşüncesinin desteklenmesinde, geleceğe bakışın olumlu olmasının etkili olduğu söylenebilir.

Geleceğe yönelik genel bakışınızı hangisi açıklar? sorusu ile CHBS'nin ülkemize uygun olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Geleceğe yönelik bakışı umutlu olan öğrenciler %62,9 (66 kişi) oranında CBHS'nin ülkemize uygun olduğunu düşünürken geleceğe karamsar bakanların %77,4'ü (103 kişi) CBHS'nin ülkemize uygun olmadığını düşünmektedir. Dolayısıyla geleceğe bakış olumluya doğru gittikçe sistemin uygun olduğu kanaatinin arttığı düşünülmektedir.

Kendinizi siyasi olarak nerede konumlandırıyorsunuz? sorusu ile CHBS'nin ülkemize uygun olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,014) Yalnızca muhafazakârlar CBHS'nin ülkemize uygun olduğunu düşünürken diğer bütün siyasi yelpazedekiler uygun olmadığını düşünmekle birlikte siyasi yelpazenin sağından soluna doğru ilerledikçe uygun olmadığını söyleyenlerin oranı artmaktadır.

3.2.2.6.CBHS Denince Aklınıza Ne/Neler Gelmektedir? Sorusu Analizleri

CBHS denince aklınıza ne/neler gelmektedir? sorusu için katılımcılara üç taneyi geçememek kaydıyla birden fazla cevap işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Bu sebeple bu soruya 992 cevap verilmiştir. Bu 992 cevabın %15,1'inde (150 defa) katılımcılar CBHS denince akıllarına “Tek Adamlık”, %11,7'sinde (116 defa) “Güçlü Türkiye” ve yine aynı oranda “Demokrasi” geldiği yönünde fikir beyan etmişlerdir. “Otoriter Yönetim, İstikrar ve Yeni Türkiye” seçenekleri %10 civarında tekrarlanarak ilk üç maddeyi izlemektedir. Örselli ve Bayrakçı'nın (2018:1029) Konya'da gerçekleştirdikleri çalışmada “güçlü yürütme, istikrar ve yeni Türkiye” başlıkları ilk üç sırayı alırken onu, “tek adamlık, demokrasi ve otoriter yönetim” izlemiştir. Bir kıyaslama yapıldığında 2018'den bu yana olumlu olarak görülebilecek seçenekler üst sıralardaki yerini hala korurken olumsuz seçenekler daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Elde ettiğimiz verilerden farklılık gösteren Kutlu ve arkadaşlarının (2018:67) çalışmalarında CBHS'nin katılımcılara düşündüklerini sırasıyla; “yeni Türkiye”, “güçlü yürütme” ve “istikrar” düşüncelerinin geldiğini daha sonra ise; “otoriter bir yönetim”, “diktatörlük- tek adamlık”, “güçlü kuvvetler ayrılığı”, “Türkiye'nin bölünmesi-kutuplaşması”, “demokrasi”, “federal yapının gelmesi” ve “istikrarsızlık” fikirlerini çağrıştırdığı tespit edilmiştir.

CBHS denince aklınıza ne/neler gelmektedir? Sorusu ile anlamlı ilişki olan sorular ve yorumları aşağıdaki gibidir:

CBHS'nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile CBHS denince aklınıza ne/neler gelmektedir? sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde CBHS'nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünenlerin CBHS denince akıllarına olumlu şeyler gelmektedir.

Tablo 2. CBHS Denince Aklınıza Ne/Neler Gelmektedir?

	N	%
Tek Adamlık	150	%15,1
Güçlü Türkiye	116	%11,7
Demokrasi	116	%11,7
Otoriter Yönetim	104	%10,5
İstikrar	102	%10,3
Yeni Türkiye	101	%10,3
Diktatörlük	96	%9,7
İstikrarsızlık	78	%7,9
Türkiye'nin Bölünmesi – Kutuplaşması	71	%7,2
Güçlü Kuvvetler Ayrılığı	43	%4,3
Diğer	15	%1,5
TOPLAM	992	%100

3.2.2.7.CBHS'nin Daha İyi İşlemesi İçin Yapılması Gereken/Gerekenler Nelerdir? Sorusu Analizleri

CBHS'nin daha iyi işlemesi için yapılması gereken/gerekenler nelerdir? Sorusu için katılımcılara üç taneyi geçmemek kaydıyla birden fazla cevap işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Bu sebeple bu soruya 1000 cevap verilmiştir. Bu 1000 cevabın %18,6'sında (186 defa) “Ekonomik Durumun Güçlendirilmesi” ve %18'inde (180 defa) “Eğitimde Reform” gerektiği yönünde fikir beyan edilmiştir. “Yeni Anayasa”, “İstikrarı Sağlamak”, “Şeffaflıkla ve Yolsuzlukla Mücadele” ve “Partili Cumhurbaşkanlığından Vazgeçmek” seçenekleri ise %9 civarında tekrarlanarak ilk iki maddeyi izlemektedir.

Tablo 3. CBHS'nin Daha İyi İşlemesi İçin Yapılması Gereken/Gerekenler Nelerdir?

	N	%
Ekonomik Durumun Güçlendirilmesi	186	%18,6
Eğitimde Reform	180	%18,0
Yeni Anayasa	90	%9,0
İstikrarı Sağlamak	90	%9,0
Şeffaflık ve Yolsuzlukla Mücadele	89	%8,9
Partili Cumhurbaşkanlığından Vazgeçmek	89	%8,9
Yargıda Reform	65	%6,5

Yürütmenin Güçlendirilmesi	61	% 6,1
Yasamanın Güçlendirilmesi	59	% 5,9
Parlamerter Sisteme Geri Dönmek	54	% 5,4
Güçlü Kuvvetler Ayrılığı	29	% 2,9
Diğer	8	% 0,8
TOPLAM	1000	% 100

CBHS'nin daha iyi işlemesi için yapılması gereken/gerekenler nelerdir? Sorusu ile anlamlı ilişkisi olan sorular ve yorumları aşağıdaki gibidir:

CBHS denince aklınıza ne/neler gelmektedir? sorusunda en fazla tekrarlanan 3 seçeneğe cevap verenlerin CBHS'nin daha iyi işlemesi için yapılması gereken/gerekenler nelerdir? sorusuna en fazla cevap verdikleri seçenekler incelenmiştir. Buna göre CBHS denince aklınıza ne/neler gelmektedir? sorusuna “Tek adamlık” cevabı verenlerin yapılması gerekenlere eğitimde reform (%29,2), ekonomik durumun güçlendirilmesi (%19,0) ve yargıda reform (%13,6) cevabını verdikleri görülmektedir. CBHS denince aklına “Güçlü Türkiye” gelenler, yapılması gerekenlere eğitimde reform (%37,1), yeni anayasa (%32,8) ve ekonomik durumun güçlendirilmesi (%13,8) seçeneklerine yoğunlaşmışlardır. CBHS denince aklınıza ne/neler gelmektedir? sorusuna “Demokrasi” cevabını verenler ise ekonomik durumun güçlendirilmesi (%27,4), yürütmenin güçlendirilmesi (%17,0) ve istikrarı sağlamak (%13,2) cevabını vermişlerdir.

3.2.3.Likert Tipi İfadelerin Analizleri

Ankette CBHS ile ilgili 12 ifadeye yer verilmiş ve ifadeler beşli likert ölçeğiyle ölçülmüştür. Sorular ve sorulara verilen cevapların ortalama ve standart sapmaları aşağıdaki gibidir:

Tablo 4. Likert Tipi İfadeler

	Ortalama	Standart Sapma
12. CBHS, yürütmeyi güçlendirmektedir.	2,84	1,21
13. CBHS, yasamayı güçlendirmektedir.	2,77	1,49
14. CBHS, yargıyı güçlendirmektedir.	2,79	1,20
15.CBHS, yönetimde otoriterleşmeye neden olmaktadır.	3,20	1,19

16. CBHS, hızlı ve etkin karar almayı sağlamaktadır.	3,01	1,20
17. CBHS'nin "tek adamlığa" yol açtığını düşünüyorum.	3,34	1,34
18. CBHS'nin, bir rejim değişikliği olduğunu düşünüyorum.	3,14	1,12
19. CBS'nin, bir sistem değişikliği olduğunu düşünüyorum.	3,25	1,14
20. CBHS, güçler ayrılığı ilkesini güçlendiren bir sistemdir.	3,03	1,16
21. CBHS ile oluşan seçim ittifakları, demokrasiyi güçlendirmektedir.	2,82	1,13
22. CBHS başarılı bir sistemdir.	2,77	1,19
23. CBHS eksiklikleri olan ve geliştirilmesi gereken bir sistemdir.	3,56	1,28

Likert sorularda katılımcıların en fazla katıldıkları ifadeler şunlardır (Tablo 4):

1. “CBHS eksiklikleri olan ve geliştirilmesi gereken bir sistemdir.” ifadesine cevap veren 351 kişiden 197’si (%56,2) bu ifadeye katıldığını belirtmiştir. Katılmayanların oranı ise %19,7 (71 kişi)’dir.
2. “CBHS'nin "tek adamlığa" yol açtığını düşünüyorum.” ifadesine 350 kişiden 172’si (%49,1) bu ifadeye katıldığını belirtmiştir. Katılmayanların oranı ise %27,4 (96 kişi)’dir.
3. “CBHS'nin, bir sistem değişikliği olduğunu düşünüyorum.” ifadesine cevap veren 348 kişiden 162’si (%46,6) bu ifadeye katıldığını belirtmiştir. Katılmayanların oranı %23,9 (83 kişi)’dir.

Likert sorularda katılımcıların en fazla katılmadıkları ifadeler şunlardır (Tablo 4):

1. “CBHS başarılı bir sistemdir.” ifadesine cevap veren 348 kişiden 134’ü (%38,5) bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Katılanların oranı % 25,9 (90 kişi)’dur. Bu oranlar, Kılınç’ın (2021:97) Kütahya’da yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir.
2. “CBHS, yargıyı güçlendirmektedir.” ifadesine cevap veren 344 kişiden 133’ü (%38,6) bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Katılanların oranı ise %28,3 (97 kişi)’tür. Bu oranlar, Kılınç’ın (2021:97) Kütahya’da yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir.
3. “CBHS, yasamayı güçlendirmektedir.” ifadesine cevap veren 349 kişiden 133’ü (%38,1) bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir. Katılanların oranı %31,3 (102)’tür. Bu oranlar, Kılınç’ın (2021:97) Kütahya’da yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir. Kılınç ve

Şener (2018: 87) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde, katılımcıların sistemle yasama organının güçlenmediği görüşünü desteklemektedir. Aynı çalışmada katılımcılar, yürütme organının sistem değişikliğiyle birlikte güçlendiğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların katıldıkları ve katılmadıkları ifadeler birlikte ele alındığında öncelikle üniversite öğrencilerinin CBHS'yi başarılı bir sistem olarak değil eksikleri olan ve geliştirilmesi gereken bir sistem olarak gördükleri söylenebilir. Tek adamlığa yol açan bir sistem olarak gördükleri CHBS'nin yasamayı ve yargıyı güçlendirmede genel kabul görmektedir. Ancak bunları zayıflatıp zayıflatmadığına dair bir çıkarsama yapmak mevcut ifade ve sorular üzerinden mümkün değildir.

Yazıcı (2018:248), çalışmada elde ettiği veriler ışığında; CBHS'nin sahip olduğu desteğin, parlamenter hükümet sistemini destekleyenlerden az bir farkla önde olduğunu belirtir. Erkeklerin kadınlara göre sisteme daha çok destek verdikleri de bu çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlardandır. Ancak; sistemin ülkemize uygun olduğu, karar almayı hızlandıracağına yönelik inanca rağmen doğru kişinin seçilememesi kaygısının da yüksek olduğunu da ifade eder. Kutlu ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2018:70); CBHS'nin en olumlu yönü olarak hızlı karar almayı sağlayacağı yüksek oranda kabul görmüştür. Aynı çalışmada bizim çalışmamıza paralel şekilde "Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi otoriter bir yönetime neden olur" yargısına katılımın yüksek olduğu tespit edilmiştir. Örselli ve Bayrakçı (2018: 1030-1031) tarafından yapılan çalışmada da paralel bir şekilde CBHS'nin hızlı karar almayı sağlayacağı yargısına katılım yüksektir. Yine aynı çalışma ile CBHS'nin olumsuz yanlarına ilişkin ifadelerden en çok, otoriterliğe neden olacağı yargısına katılımın yüksek olduğu görülmektedir.

3.2.3.1. Likert Tipi İfadeler Çapraz İlişki Analizleri

Diğer sorular ile likert tipi ifadeler arasında gerçekleştirilen çapraz ilişki analizinde Person's Ki-Kare değerleri aşağıdaki gibi çıkmaktadır. Tabloda sadece anlamlı ilişki olan soruların değerleri verilmiştir ve aşağıda da bu sorulara dair geliştirilen görüşler aktarılacaktır. Ancak çapraz ilişki tabloları verilmeyecektir. Çünkü bu kadar çok çapraz ilişki tablosu bir dergi makalesinin boyutunun çok üzerine çıkmaktadır. Bu tablonun yapılma gerekçesi öncelikle budur. Ayrıca, yıldız işareti (*) olan ve anlamlı ilişki olduğu istatistiksel olarak bulunan soru ve ifadeler arasında bir çıkarsama yapılamadığı ve bir görüş geliştirilemediği için ilerleyen sayfalarda bunlara dair bir bilgi sunulmayacaktır.

Tablo 5. Likert Tipi İfadeler Ve Diğer Sorular Arasındaki Ki-Kare Değerleri

	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	21	22
1								,008	,019			
2	,001	,019										
3	,030								,037			
4			,003*	,006*	,044*	,041*	,003*		,036*			,003*
5	,000	,000	,000						,008*	,002	,000	
6	,012	,000				,026					,000	
7		,034*			,016*	,018*						
8	,014	,036	,027	,009	,017	,017	,003		,001		,000	
9	,000	,000	,000		,000	,002				,000		
10												
11												

1. “CBHS, yürütmeyi güçlendirmektedir.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan bazı soruların yorumları şu şekildedir:

Eğitim görülen bölüm ile “CBHS, yürütmeyi güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,001) Veriler incelendiğinde bu ifadeye en az katılanların %15,3 (9 kişi) ile İşletme bölümü öğrencileri olduğu onu %25 (3 kişi) ile Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünün takip ettiği; en fazla katılanların ise %38,2 (38 kişi) oranı ile Kamu Yönetimi öğrencileri olduğu onu %36 (27 kişi) ile Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümü öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. Dolayısıyla CBHS ile ilgili daha fazla ders ve içeriğe sahip bölümlerin bu ifadeye daha fazla katıldıkları düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusu ile “CBHS, yürütmeyi güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,014) Veriler incelendiğinde CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları daha az kararsızım seçeneğini tercih ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla bilgi düzeyinin artmasının kararsızlığı azalttığı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS)’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile “CBHS, yürütmeyi güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde CBHS’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları görülmektedir.

2. “CBHS, yaşamayı güçlendirmektedir.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan bazı soruların yorumları şu şekildedir:

Eğitim görülen program ile “CBHS, yaşamayı güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,019) Veriler incelendiğinde lisans öğrencileri bu ifadeye %39,2 (125 kişi) oranında katılmazken katılanların oranı %27 (86 kişi)’dir. Yüksek lisans öğrencilerinde katılmama %61,6 (16 kişi) oranında iken katılma %26,9 (7 kişi) oranında gerçekleşmiştir. Doktora öğrencilerinin ise %83,3’ü (5 kişi) bu ifadeye katılmamaktadır. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça bu ifadeye katılmama oranının arttığı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusu ile “CBHS, yaşamayı güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,036) Veriler incelendiğinde CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları daha az kararsızım seçeneğini işaretleri görülmektedir. Dolayısıyla bilgi düzeyinin artmasının kararsızlığı azalttığı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS)’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile “CBHS, yaşamayı güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde CBHS’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları görülmektedir.

3. “CBHS, yargıyı güçlendirmektedir.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan bazı soruların yorumları şu şekildedir:

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS)’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile “CBHS, yargıyı güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde CBHS’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları görülmektedir.

4. “CBHS, yönetimde otoriterleşmeye neden olmaktadır.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan bazı soruların yorumları şu şekildedir:

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusu ile “CBHS, yönetimde otoriterleşmeye neden olmaktadır.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,009) Veriler incelendiğinde CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları daha az kararsızım seçeneğini işaretleri görülmektedir. Dolayısıyla bilgi düzeyinin artmasının kararsızlığı azalttığı düşünülmektedir.

5. “CBHS, hızlı ve etkin karar almayı sağlamaktadır.” ifadesiyle anlamlı ilişki

çıkan soruların yorumları şu şekildedir:

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusu ile “CBHS, hızlı ve etkin karar almayı sağlamaktadır.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,017) Veriler incelendiğinde CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları daha az kararsızım seçeneğini işaretleri görülmektedir. Dolayısıyla bilgi düzeyinin artmasının kararsızlığı azalttığı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS)’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile “CBHS, hızlı ve etkin karar almayı sağlamaktadır.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde CBHS’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları görülmektedir.

6. “CBHS’nin “tek adamlığa” yol açtığını düşünüyorum.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan bazı soruların yorumları şu şekildedir:

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusu ile “CBHS’nin “tek adamlığa” yol açtığını düşünüyorum.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,017) Veriler incelendiğinde CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları daha az kararsızım seçeneğini işaretleri görülmektedir. Dolayısıyla bilgi düzeyinin artmasının kararsızlığı azalttığı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS)’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile “CBHS’nin “tek adamlığa” yol açtığını düşünüyorum.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,002) Veriler incelendiğinde CBHS’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünmeyenlerin daha fazla bu ifadeye katıldıkları görülmekle birlikte uygun olduğunu düşünenlerin de azımsanmayacak bir kısmı bu ifadeye katılmaktadır.

7. “CHBS’nin bir sistem değişikliği olduğunu düşünüyorum.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan bazı soruların yorumları şu şekildedir:

Cinsiyet ile “CHBS’nin bir sistem değişikliği olduğunu düşünüyorum.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,008) Veriler incelendiğinde erkeklerin ifadeye yönelik dağılımların genel olarak dengeli olmasına rağmen kadınların bu ifadeye katılıyor ve kararsızım noktasında toplandıkları görülmektedir. “CHBS’nin bir rejim değişikliği olduğunu düşünüyorum.” ifadesiyle birlikte düşünüldüğünde bu ifadenin daha itidalli bir ifade olmasının toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların daha itidalli olmasıyla bağlantılı olarak katılıyor ifadesine yönelik bir eğilime yol açtığı düşünülmektedir.

8. “CHBS, güçler ayrılığı ilkesini güçlendiren bir sistemdir.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan bazı soruların yorumları şu şekildedir:

Eğitim görülen program ile “CHBS, güçler ayrılığı ilkesini güçlendiren bir sistemdir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,037) Veriler incelendiğinde lisans öğrencileri bu ifadeye %28,1 (89 kişi) oranında katılmazken katılanların oranı %35,7 (113)’dir. Yüksek lisans öğrencilerinde katılmama %53,9 (14 kişi) oranında iken katılma %34,6 (9 kişi) oranında gerçekleşmiştir. Doktora öğrencilerinin ise %66,7’si (4 kişi) bu ifadeye katılmamaktadır. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça bu ifadeye katılmama oranının arttığı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS) ile ilgili yeterli bilginiz var mı? sorusu ile “CHBS, güçler ayrılığı ilkesini güçlendiren bir sistemdir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,001) Veriler incelendiğinde CBHS ile ilgili yeterli bilgisi olduğunu düşünenlerin ifadeye daha fazla katıldıkları daha az kararsızım seçeneğini işaretleri görülmektedir. Dolayısıyla bilgi düzeyinin artmasının kararsızlığı azalttığı düşünülmektedir.

9. “CHBS ile oluşan seçim ittifakları demokrasiyi güçlendirmektedir.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan bazı soruların yorumları şu şekildedir:

Hayatınızdan memnun musunuz? sorusu ile “CHBS ile oluşan seçim ittifakları demokrasiyi güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,002) Veriler incelendiğinde hayatından memnun olanların bu ifade katılma oranları %30 ve üzerinde iken hayatından memnun olmayanlarda bu oran %14 ve altına düşmektedir. Dolayısıyla hayata yönelik memnuniyet düzeyi arttıkça ifadeye katılma oranının arttığı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS)’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile “CHBS ile oluşan seçim ittifakları demokrasiyi güçlendirmektedir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde CBHS’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünenlerin bu ifadeye katıldıkları görülmektedir.

11. “CBHS başarılı bir sistemdir.” ifadesiyle anlamlı ilişki çıkan soruların yorumları şu şekildedir:

Geleceğe yönelik genel bakışınızı hangisi açıklar? sorusu ile “CBHS, başarılı bir sistemdir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde geleceğe umutlu bakanların %36,9’u (38 kişi) bu ifadeye katılırken karamsar bakanların % 28,2’si (24 kişi) bu ifadeye katılmaktadır. Geleceğe bakışları nötr olanlarda bu oran %25,3 (19 kişi) ve fikrim yok diyenlerde bu oran %24,3 (8 kişi)’dir. Dolayısıyla geleceğe yönelik genel bakış olumlu oldukça ifadeye katılma oranının arttığı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CBHS)’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünüyor musunuz? sorusu ile “CBHS başarılı bir sistemdir.” ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. (P=0,000) Veriler incelendiğinde CBHS’nin ülkemize uygun bir sistem olduğunu düşünenlerin bu ifadeye katıldıkları görülmektedir.

SONUÇ

2007 yılında yapılan anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmeye başlamıştır. Halk tarafından seçilen güçlü ama siyasi sorumluluğu olmayan Cumhurbaşkanı ile yine halk tarafından seçilen ve meclisten çıkan hükümet arasında yetki ve görev çatışmasından kaynaklı potansiyel sorunlara çözüm aranması sistem tartışmalarına hız ve süreç Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine (CBHS) dönüşle sonuçlanmıştır. Kabul edilen yeni sistem, Türkiye’ye özgü bir sistemdir. Fakat pratikte, başkanlık ya da yarı başkanlık ile benzeşen bir modeldir. Halk oylaması ile kabul edilen yeni sistem, oylamanın yakın bir yüzde ile sonuçlanması nedeniyle hem siyasal hem de toplumsal açıdan tartışılmaya devam etmektedir (Yazıcı, 2018: 237). Yüksek seçim kurulunun açıkladığı kesin seçim sonuçlarına göre; halkoylamasına katılma oranının % 85.43’dür. “EVET” oylarının geçerli oylara oranı % 51.41, “HAYIR” oylarının geçerli oylara oranı ise % 48.59 olarak açıklanmıştır (<https://www.ysk.gov.tr/>, 2023). Bu bağlamda muhalefet partileri seçimleri kazanmaları halinde, güçlendirilmiş parlamenter sisteme dönüş yapacaklarını beyan etmişlerdir (<https://altimasa.biz>, 2023).

Sistemin geleceği açısından toplumsal desteğin tespitinin doğru yapılması için konuya ilişkin çalışmaların yaygınlaştırılması önemlidir. Konuya ilişkin, akademik ve siyasi çevrelerin yanı sıra toplumun farklı kesimlerinin de görüş ve düşüncelerini ölçmek önemlidir. Fakat halkın özellikle gençlerin konuya ilişkin görüşlerinin yansıtıldığı çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bununla bağlantılı olarak araştırmanın amacı, öğrencilerin sisteme ilişkin görüşlerini ölçmek ve literatüre katkı sağlamaktır. Literatürde başka şehirler yapılmış az sayıda çalışmaya rastlanmakla birlikte Tokat kentinde yapılmış bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu açıdan yapılan çalışma literatürde bulunan eksikliğin giderilmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırma, TOGÜ İİİBF lisans ve yüksek lisans olmak üzere 351 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma verilerine göre; öğrencilerin genel olarak hayattan memnun oldukları, geleceğe yönelik bakışta ise karamsar olanlar biraz fazla olsa da umutlu olanlarla yakın düzeyde olduğu tespit edilmiştir. CBHS denince öğrencilerin aklına “Tek Adamlık”, “Güçlü Türkiye” ve “Demokrasi” gelmektedir. Önceki çalışmalarla benzer maddeler üst sıralarda olsa da olumsuz maddelerin daha belirgin hale geldiği gözlenmiştir. CBHS’nin daha iyi işlemesi için ise “Ekonomik Durumun Güçlendirilmesi” ve “Eğitimde Reform” başlıkları ön plana çıkmaktadır. CBHS’nin

başarılı bir sistem olmadığı eksiklikleri olan geliştirilmesi gereken bir sistem olduğu öğrenciler arasında kabul görmektedir. Tek adamlığa yola açtığı ve bir sistem değişikliği olduğu görülürken, yasama ve yargıyı güçlendirmedine yönelik bir algı vardır. Bir genelleme yapmak mümkün olmamakla birlikte birkaç noktada genel bir eğilim göze çarpmaktadır. Kadınların erkeklere göre daha fazla orta seçeneklerde toplandığı görülmektedir. Hayatından memnun olanların ve geleceğe yönelik genel bakışı olumlu olanların CHBS ve onunla ilgili olumlu ifadeleri daha fazla kabul ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla CBHS'yi devam ettirmek isteyenlerin hayattan memnuniyeti ve geleceğe yönelik bakışı olumlu hale döndürmeleri sisteme desteği daha fazla arttıracaktır. Üniversite öğrencileri için ise bunun yolu ekonomi ve eğitimden geçmektedir.

Literatürde genelde CBHS'ye ilişkin tartışmalar sürerken ya da sistem hayata tam geçmeden yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir. Bu alanda yaşanan boşluğu doldurmak için alan çalışmalarının devamı ve farklı sosyolojilerdeki insanları kapsaması, sağlıklı verilere ulaşmak açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Avaner, T. ve Uluca S. (2021). Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri (CBK) Üzerine Bir Çözümleme. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 113-131.
- Becerem, E. ve Kalagan, G. (2007). Başkanlık Ve Yarı-Başkanlık Sistemi; Türkiye'de Uygulanabilirliği Tartışmaları, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Yıl:6 Sayı:11 Bahar 2007 (2),163-181.
- Bezci, B. (2005). Demokrasi ve Başkanlık Sistemi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 77-92.
- Çalışkan, E. ve Önder, M. (2017). Başkanlık Sistemi ve Mevcut Kamu Kurumları Üzerine Olası Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 570-578.
- Erdoğan, D. (2021). Yürütme Organının Güçlendirilmesi Eğiliminin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine Geçiş Etkileri, *SÜHFD.*, C. 29, S. 1, 219-261.
- Fendoğlu, H. T. (2012). Başkanlık Sistemi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 39-60.
- Güler, T. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Kamu Yönetimine Etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (39), 299-322.
- Göker, G. ve Doğan, A. (2019). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Siyasal Bilgi ve Seçmen Tercih: 24 Haziran 2018 Seçimleri Öncesi Elâzığ Örneğinde Bir Araştırma. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(30), 684-703.

- Gözler, K. (2016). Elveda Kuvvetler Ayrılığı, Elveda Anayasa- 10 Aralık 2016 Tarihli Anayasa Değişikliği Teklifi Hakkında Bir Eleştiri- *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 25-36.
- Kamalak, İ., Gül, H. ve Sallan Gül, S. (2015). Demokrasi, Siyasal Rejim ve Başkanlık Sistemi Tartışmalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 9(19), 127-148.
- Kılınç, F. ve Şener, T. (2018). Hükümet Sistemleri Bağlamında Seçmen Davranışları: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Örneği. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 70-92.
- Kırışık, F. ve Öztürk, K. (2022). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayısı Sorunu: Bir Model Önerisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 71, 198-213.
- Kılınç, F. (2021) Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Seçmen Davranışlarına Etkisi (Dan. Dr. Öğr. Üyesi Turan Şeker), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Köylü, M. ve Önder, M. (2017). Başkanlık sistemi ve Türk kamu yönetiminde profesyonel kent yöneticiliğinin uygulanabilirliği. *Strategic Public Management Journal*, 3, 83-100.
- Miş, N. ve Duran, B. (2017). Türkiye’de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi. N. Miş ve B. Duran (Editörler). *Türkiye’de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistem*. İstanbul: SETA. S.17-50’daki Makale.
- Örselli, E. ve Bayrakçı, E. (2018). Vatandaşların Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Algısı: Konya Örneği. *Journal Of International Social Research*, 11(59), 1023-1032.
- Şahnagil, S. (2021). Türk Siyasal Kültürü Kapsamında Bir Sistem Arayışı: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi. *Ekev Akademi Dergisi* 88 (Güz), 523-540.
- Tataroğlu, M. (2016). Yürütmeye Etkinlik Bakımından Başkanlık Sisteminin Değerlendirilmesi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 74-97.
- Yaman, A. (2014). Başkanlık Sistemi, Uygulamaları Ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 83-98.
- Yazıcı, S. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Toplumsal Algısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(14), 233-252.
- Yıldız, A. (2015). Başkanlık Sistemi ve Türkiye. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-14.

- Yıldız, A. (2019). Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Cumhurbaşkanının Sorumluluğu Meselesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-20.
- Yüksel, İ. (2017). 6771 Sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu'nun Ardından Kanun Yapma Yöntemi. *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 251-274.
- Zorlu, S. E. (2016). 5678 Sayılı Kanun'la Gerçekleştirilen Anayasa Değişikliği Sonrası Cumhurbaşkanı'nın Seçimi ve Demokratik Seçimin Genel İlkeleri. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24(1), 37-68.
- <https://www.ysk.gov.tr/tr/16-nisan-2017-anayasa-degisikligi-halkoylamasi>, Erişim Tarihi, 18.02. 2023.
- <https://altilimasa.biz>, Erişim Tarihi, 18.02. 2023.